

Slovenska književnost.

Knjige „Družbe sv. Mohorja“ za l. 1901.

Zimski večeri. Knjiga za odraslo mladino. Spisal Jožef Stritar. — Tu je na 206 straneh zbrano najraznovrstnejše blago. Knjiga ima tri glavne oddelke: I. Pesmi, II. Igrokazi, III. Povestice. Najprej podaja g. Pesnik mladini cel kup „Drobnic“; ravno 100 jih je. Dasi niso vse izvirne in dasi so nekatere precej kisle, so splošno vendar zdrave in res dobre „za želodec mlad“ ob vsakovrstnih prilikah. — Sledi jim zbirka 31 pesmic. Naslov je „Leto“, a zastopana sta samo dva letna časa: začne se s pomladjo, in v št. 25. je še zmirom pomlad, ravnotako v 26., v št. 27. pa že „otroci v gozdu“ želijo, da bi slovo že zima vzela; poletje in jesen sta popolnoma izostali. Tu so večinoma sličice iz prirode (v 21 nastopajo razne živali), ki nam kažejo splošni boj za obstanek. Izvirnega, pesniškega ni mnogo v njih, če izvzamemo št. 2, 6, 10, 16 in kvečjemu še 8, 20, 24. Rime so lepe in neprisiljene, ritem pa dela nekaterim besedam krivico n. pr. „póhabiš“, „sirómačice“, „ko pá kaj zašumi“. Izvrstno berilo podaje 50 prosto po Ezopu predelanih „basni“. Vse je začrtano kratko in karakteristično, nič nepotrebne govoričenja. Pri mnogih se ne dá izpustiti niti ena besedica. — Še dosti dobre so tudi tri epske pesmi, oziroma povesti v verzih. „Martin Kopač“ in „Žena — mož“ imata precej poučno vsebino. — Prvi del se konča s 100 „ugankami“; nekatere med njimi so jako zanimive.

Drugi del obsega pet igrokaznih prizorov, ki pa bravec ne bodo kaj posebno zadovoljili, zlasti ker v njih nastopajo preveč nenavadne osebe. V prvem „Dela dobil“ Ančka in Martinek preučeno in premudro razpravljata o družinskem stanju, in to pri vsej lakoti in mrazu. Kar se tiče Ančke, je dobro to, da pesnik prav nič ne pove o njeni starosti; bravec ji gotovo ne bo prisodil otroških let. O Martinku pa sodiš, da imaš pred seboj vsaj kakega višjegimnazijca, ki z vso lahkoto nastopa s tako dolgimi govori, ki ve, da imajo ženske gorkejšo kri (str. 98.),

ki hoče kritizirati celo božjo pravičnost (str. 99.) itd. Ko pa (str. 100.) izveš, da mu šele „roji po glavi misel“, da bi šel v latinske šole, spoznaš, da si se zmotil v mladem modrijanu in malo pozneje (str. 115.) bereš: „Od mladosti ne zahtevaj modrosti!“ Otroški na Martinku je pač program, kako bo „po ceni“ studiral, drugega pa prav malo. Stariši z otroki občujejo, kot bi bili vsi odrasli. Pravzaprav je pa tukaj oče precej bolj naiven kakor njegov sinček. — „In na zemlji mir ljudem“ je dosti bolj naraven in zato dosti boljši prizor. Samo svidenje v 4. prizoru je preveč čudno. Dober, pošten sin, kakor je bil Šimen, se očetu, ki sam na sebi tudi ni napačen, po enoletni ločitvi pač ne bliža tako kakor kak vsakdanji šaljivec. — Tretji sestavek je „Matija Gruden“. Prizor pri studentu je neprisiljen in jako lep. Ni pa jasno, zakaj so vsi tako hudi na Matijca, zakaj celo stariši strašijo otroke z njim (str. 121.), če še ni nikomur nič hudega storil in če nima drugih napak kakor „nesrečen obraz“ in nekaj trme. Petnajst let pozneje (tolik presledek je sicer zelo nedramatičen) bi bilo jako dobro, ko bi bil Tonček vsaj še enkrat toliko star, če ne več. Saj že ni niti več „tako neumen, da bi ne vedel, kaj je modrost“ (str. 126). Njegovo modrovanje je sempatja res prav ljubeznivo-otroško, a preveč logično. Naj poizkusi kdo spraviti to igro na oder in videl bo, kako se bo trileten deček naučil Tončkove vloge! — Igrokaz „Županov sin“ ima hvalevredno protialkoholistiško smer. Le Martinek se preveč vtika vmes. — Zadnja igra „Kotar“ je najboljša. Tukaj je vse verjetno. Snov je precej dramatiška in tudi izpeljava, kolikor sploh more biti pri takem obsegu. Zlasti pa daje igrokazu prikupljiv značaj Ančka s svojo sicer tako kratko ulogo.

„Povestice“ v III. delu so tudi različne vrednosti. V prvi „Sestra“ je pač ponesrečen govor župnikov. To se bere kakor kak življenjepis, nikakor pa ne ugaja kot napitnica pri slavljenju 25 letnice v družbi županov, učiteljev, toliko duhovnikov in cesarskih uradnikov. — „Otrok po očeta“ ima navadno, že večkrat predelano, a poučno vsebino v lepi obliki. — „Cestar“ je najboljša povest in ob enem tudi

najboljši spis v celi zbirki. Vsebina sicer ni kaj posebno novega — povedati se dá v kratkem: Človek obrača, Bog obrne — a kako je izpeljana! Ta razvoj je vseskozi logičen, razni dogodki vsestransko utemeljeni. To nam ugaja. Takih spisov smo bili včasih vajeni od Stritarja. — O „Živalskih pogovorih“ ni kaj reči, kot morda to, da so mnogo bolj neprisliljeni kakor dialogi v igrokaznih prizorih. Splošno moramo reči, da je v tej knjižici marsikaj zdravih zrn, ki jih je nabral pisatelj iz naravne, modrujoče etike; bolj izobraženi čitatelji lahko zraven proučujejo tudi gladki in krasni zlog Stritarjev.

— db —

Poljedelstvo. Slovenskim gospodarjem v pouk spisal V. Rohrmann. Gosp. pisatelj se skuša v svoji knjižici prilagoditi našemu konservativnemu kmetškemu gospodarstvu, vendar tako, da povsod naglašá umno obdelovanje in posebno priporoča umetna gnojila. V tem oziru se mora pri nas storiti še mnogo. Naši ljudje so v nekaterih ozirih jako nezaupni; nikakor se ne dajo na mnogih krajih prepričati, da umetna gnojila mnogo koristijo, akoravno jih je malo in so včasih draga. Ker ne poznajo kemičnih sestavin novih gnojil, jih nekako prezirajo in mislijo, da slabo obračajo svoj denar, če jih kupujejo. Pridni in umni gospodarji bodo pač radi prebiralí knjigo in se iz nje učili zlasti tega, kako se umetno zemlji zvišuje plodna moč. Knjiga je prav praktično razdeljena. Prvi del obsega pridelovanje njivskih rastlin, drugi del pa govori o obdelovanju travnikov in o krm-skih rastlinah ter je precej daljši in obsežnejši ter se ozira na zboljšanje naše živinoreje. Konec razpravlja o pomenu, obdelovanju in koristi pašnikov. Vsaka rastlina z lastnim jej obdelovanjem in oskrbovanjem je opisana glede na naše razmere. Pri posameznih rastlinskih vrstah je knjiga tako razdeljena, da se omenjajo najprej kot uvod splošne lastnosti dotične rastlinske vrste in potem posebne lastnosti vsake rastline. Vsled tega je knjiga dosti pregledna. Nekatere rastline so opisane precej na široko, druge bolj ob kratkem, kakor se je gosp. pisatelju potrebno zdelo iz praktičnih ozirov. Tako je izmed gomoljnatih rastlin prav podrobno opisan krompir, razne njegove vrste, način saditve itd., izmed krm-skih rastlin pa razne detelje. Le nokota (gemeiner Hornklee) je prav kratko omenjena, dasiravno je za nekatere travniške lege jako važna.

J. K.

Spominska knjižica. Ob petindvajsetletnici „Cecilijinega društva“ v Ljubljani, sestavil dr. Andrej Karlin, društveni tajnik. V

Ljubljani, 1902. Založilo „Cecilijino društvo“. Tisk „Zadružne tiskarne.“ Str. 93. — O slovesnosti, katera je dala povod tej knjižici, govorimo na drugem mestu. To poročilo nam daje natančen pregled o vsem društvenem delovanju za cerkveno glasbo med Slovenci toli zaslužnega „Cecilijinega društva“. G. pisatelj je nabral tudi več podatkov iz življenja organizatoristov, ki jih je to društvo v svoji šoli izvežbalo. Gotovo bo ta knjižica mnogo pripomogla, da se ideja prave cerkvene glasbe še bolj razširi, tembolj, ker more pokazati lepih uspehov, ki so se že dosegli.

Češka književnost.

Po dolgem nestrpnem čakanju je konečno katoliško češko občinstvo dobilo v roke **pripovedne zbrane spise** Petra Kopalá, ki je osivel v službi katoliške žurnalistike. Peter Kopal (P. Kopriva) ni dosegel sicer še zasluženega priznanja pri češkem slovstvenem aeropagu, toda njegovi književni proizvodi so priljubljeni v najširjih krogih občinstva. Kopal dobro opazuje človeško življenje in zna svoje izkušnje opisati na način, ki se je že davno prikupil češkim bravcem. Kopal je češki — Kosmák. Začel je pisati, ko je bil star že 40 let (rojen je bil 1. 1834. in zdaj je vikar na Višegradu v Pragi). Začel je sicer pozno, a kakor bi hotel nadomestiti, kar je zamudil, s takim veseljem se je lotil pisateljskega dela. Njegova delavnost je občudovanja vredna. L. 1872. je začel pisati kot podlistek „Kulturní listy“ v katoliški dnevnik „Čech“ in s tem se je mahoma prikupil bravcem. Po desetih letih je postal urednik „Čecha“, in ko so namestu „Čecha“ začeli izjhati „Katolícké Listy“, je vstopil v njih uredništvo kot najstarejši in najbolj zaslužni katoliški publicist. Kot časnikar je Kopal napisal še celo vrsto pripovednih spisov, katere zdaj izdaja založništvo V. Kotrba. Njegovih povesti je cela knjižnica. Kopal kot dober poznavavec življenja popisuje korenino in izvir zlega in dobrega. Včasih pomoči pero v grenki žolč ostre satire, včasih piše z vročo krvjo svojega srca. Kopalovi spisi niso nastali slučajno, temveč so izrastli iz praktične potrebe, katera je vznikla iz dnevnih dogodkov in obratov v življenju. Ko se vname boj proti alkoholizmu, piše Kopal vrsto povesti iz življenja, ki slikajo pogubljenost pijančevanja; v krutem boju zoper duhovništvo piše apologijo duhovniškega delovanja; v navalu nevere izhajajo izpod njegovega peresa navdušeni apologetični spisi. Vse, kar je Kopal napisal in kar še piše, ima svoje ko-